

Ks. Przemysław Sawa

Uniwersytet Śląski w Katowicach

ORCID: 0000-0001-5634-3078

SYNODALNOŚĆ WE WSPÓLNOTACH NIEKATOLICKICH INSPIRACJĄ DLA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO?

*SYNODALITY IN NON-CATHOLIC COMMUNITIES AN INSPIRATION
FOR THE CATHOLIC CHURCH?*

ABSTRACT:

Artykuł prezentuje formy synodalności w poszczególnych nurtach chrześcijaństwa: w Kościołach wschodnich (prawosławnych i orientalnych), starokatolickich, anglikańskich, luterańskich, reformowanych, metodystycznych oraz ewangelikalnych. Wskazane zostały główne mechanizmy funkcjonujące w odmiennych denominacjach oraz ich teologiczne uzasadnienie. To doświadczenie może być inspiracją dla katolickich poszukiwań przeżywania synodalności i współodpowiedzialności wszystkich ochrzczonych za życie i misję wspólnoty.

Tekst zawiera przykładowe modele synodalności w określonych grupach Kościołów i wspólnot chrześcijańskich, a jednocześnie usiłuje sformułować postulaty do dyskusji w Kościele katolickim. Z jednej strony więc praca ma charakter sprawozdawczy i systematyzujący, a z drugiej może prowokować do rozmowy o synodzie i synodalności jako normalnym funkcjonowaniu wspólnoty ochrzczonych.

The article presents the forms of synodality in the different strands of Christianity: in the Eastern (Orthodox and Oriental), Old Catholic, Anglican, Lutheran, Reformed, Methodist and Evangelical Churches. The main mechanisms operating in the different denominations and their theological justification are indicated. This experience can inspire the Catholic search for living out synodality and the co-responsibility of all the baptized for the life and mission of the community. The text contains exemplary models of synodality in specific groups of Churches and Christian communities, and at the same time attempts to formulate postulates for discussion in the Catholic Church. Thus, on the one hand, the work has a reporting and systematizing character, and on the other hand, it can provoke conversation about the synod and synodality as the normal functioning of the community of the baptized.

Słowa kluczowe: synodalność, synod, świeccy, ekumenizm, wielokształtność chrześcijaństwa

Keywords: synodality, synod, laity, ecumenism, multiform Christianity

Papież Franciszek, proponując nową formułę synodu biskupów, w którym istotnym elementem przed rzymskim spotkaniem jest etap parafialno-wspólnotowy, diecezjalny, krajowy i kontynentalny, wyeksponował ideę synodalności, która dla katolików rysuje się jako nowy sposób przeżywania Kościoła. Jej promocja nie może być czytana w oderwaniu od wciąż postulowanego nawrócenia pastoralnego i od reformy struktury Kurii Rzymskiej, zwłaszcza przy jednoczesnym podkreślaniu jej służebnego charakteru. Chodzi przecież o lepsze funkcjonowanie Kościoła jako wspólnoty. Poszukując sensu takiej drogi, warto spojrzeć w stronę chrześcijan niekatolików, dla których synodalność jest normalnym mechanizmem funkcjonowania ich społeczności. Nie chodzi oczywiście o proste przeniesienie jakichś rozwiązań, bez poszanowania porządku doktrynalnego. Niemniej pozostając w granicach katolickiej eklezjologii, można i trzeba przecież stawiać pytania, dyskutować oraz szukać inspiracji dynamizujących Kościół katolicki.

Uwzględniając te konteksty, warto wydobyć istotne cechy synodalności obecne w różnych nurtach chrześcijaństwa: od prawosławia począwszy, przez starokatolicyzm i anglikanizm aż po wspólnoty wyrosłe z Reformacji, Kościoły historyczne i ewangelikalne. Analiza kształtów synodalności pomoże w refleksji nad wypracowaniem katolickiej wizji synodalności, która dla papieża Franciszka jest synonimem Kościoła.

1. SYNODALNOŚĆ (SOBOROWOŚĆ) W KOŚCIOŁACH WSCHODNICH

Synodalność (soborowość) jest kluczowa dla Kościołów wschodnich, bizantyjskich i orientalnych. Ma ona solidne uzasadnienie teologiczne, a przybiera różne formy w zakresie zarówno posługi biskupów, jak i udziału świeckich.

1.1. Podstawy eklezjologiczne

Dla prawosławia Kościół jest zakorzeniony w Trójcy Świętej, a współistnieją w nim wymiary niewidzialny (boski, duchowy) i widzialny (doczesny, ludzki), których funkcjonowanie trzeba pojmować zgodnie z modelem chalcedońskim: bez zmiany, bez zmieszania, bez rozdzielania i bez rozłączania. Wyraża się to najpełniej w Boskiej Liturgii, zawsze celebrowanej we wspólnocie. To generuje sposób przeżywania jedności Kościoła – tworzy się ona przez bycie razem wiernych różnych sobie na wzór Trójcy Świętej. Nie dziwi więc fakt, że Wschód chrześcijański odrzuca prymat jurysdykcyjny jakiegokolwiek jednego biskupa. Na tym zasadza się też idea Kościołów autokefalicznych, zjednoczonych jedną wiarą, ale samodzielnych prawnie i organizacyjnie oraz idea soborowości wewnątrz Kościołów, którymi zarządza synod biskupów pod kierunkiem zwierzchnika – to synodalność

biskupów, świeccy natomiast mają udział w soborach lokalnych czy w różnego rodzaju radach.

Mimo mocnej pozycji biskupów, nie można oczywiście pomniejszać miejsca innych wiernych, gdyż to wszyscy ochrzczeni stanowią Kościół, uczestniczą w budowaniu jego tożsamości i w przekazywaniu wiary oraz strzeżeniu prawdy. Wobec tego Kościół jako całość bada i rozsądza to, co dzieje się we wspólnocie i co jest wolą Bożą wobec niej¹. Konieczna do tego jest obecność Ducha Świętego, Słowo Boże i trwanie w żywej Tradycji. Ostatecznie przejawia się to w recepcji danej prawdy przez lud Boży. Widać to szczególnie w kazusie pierwszych soborów – ogłoszenie soborowych rozstrzygnięć doktrynalnych i kwestii organizacyjnych nie oznaczało zamknięcia soborowej drogi, gdyż konieczne było przyjęcie podjętych uchwał przez ogół wiernych i odzwierciedlenie ich w liturgii. Nietrudno domyślić się, że zajmowało to dużo czasu.

1.2. Sposoby realizacji synodalności

Ukonkretniając, synodalność realizuje się na poziomie powszechnym i lokalnym. Jej najważniejszym wyrazem jest sobór powszechny, który zajmuje się sprawami doktryny oraz normami kanonicznymi, które obowiązują wszystkie Kościoły autokefaliczne. W takim zgromadzeniu, oprócz przedstawicieli biskupów, udział biorą reprezentanci duchownych, mnichów i mniszek, nauczycieli szkół teologicznych oraz świeckich. Mówią o tym już relacje z soborów pierwszego tysiąclecia. Organizacja takiego wydarzenia nie jest łatwa, o czym świadczą trudności związane z przygotowaniem do współczesnego soboru panprawosławnego, do którego wciąż nie może dojść. Biorąc bowiem pod uwagę istniejące różnice między Kościołami, rywalizację niektórych patriarchatów czy też niekanoniczne ich działania, zwołanie soboru wydaje się wręcz niemożliwe.

Innym wyrazem synodalności są sobory lokalne Kościołów autokefalicznych. W soborze takim biorą udział biskupi, przedstawiciele prezbiterów, diakonów, psalmistów, mnichów i mniszek, pracowników szkół teologicznych i świeckich. Celem tego gremium jest podejmowanie decyzji o najistotniejszych sprawach Kościoła lokalnego². Kluczową prerogatywą jest wybór zwierzchnika Kościoła spośród kandydatów przedstawionych zasadniczo przez Sobór Biskupów bądź

¹ M. Afanasjew, *Kościół Ducha Świętego*, tłum. H. Paprocki, Białystok 2002, s. 80.

² Przykładem może być prawo Bułgarskiej Cerkwi Prawosławnej. Władzę ustawodawczą sprawuje Sobór Kościelny, który składa się z biskupów oraz duchowieństwa, mnichów i świeckich, wybranych zgodnie z zasadami statutu Cerkwi: hierarchowie, trzech duchownych duszpasterstwa parafialnego i trzech świeckich z każdej diecezji, Sekretarz Generalny Świętego Synodu, jeden przedstawiciel klasztorów stauropigialnych, po dwóch z każdej diecezji przedstawiciele klasztorów diecezjalnych (mnich i mniszka, mianowanych przez odpowiedniego biskupa diecezjalnego, jeden przedstawiciel szkół teologicznych, wybrany przez właściwą radę pedagogiczną, pięciu duchownych z wyższym wykształceniem i pięciu świeckich – osób publicznych, zgłoszonych przez Święty Synod i wybranych przez Radę Kościoła w głosowaniu jawnym. Zob. *Българска Православна*

innych biskupów. Widać w tym rozwiązaniu poszanowanie elementu hierarchicznego (związanego z rolą biskupów) oraz odpowiedzialności duchownych, osób konsekrowanych i świeckich³.

Trzecim wyrazem synodalności jest instytucja Świętego Synodu występującego w każdej Cerkwi autokefalicznej, choć przybierającego różne kształty. Jest to wspólnotowa odpowiedzialność biskupów za funkcjonowanie Kościoła. W większych Kościołach Synod składa się z wybranych hierarchów, a wszyscy biskupi tworzą Święty Sobór Biskupów (np. w patriarchacie moskiewskim, serbskim). W mniejszych, np. w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym, tworzą go wszyscy czynni biskupi. W przypadku Kościoła Prawosławnego Ameryki Święty Synod tworzą urzędujący biskupi diecezjalni pod przewodnictwem metropolity⁴. Synod jest władzą wykonawczą i sądowniczą, przygotowuje również Sobór (zgromadzenie) Biskupów Cerkwi lokalnej⁵, choć może być rozumiany jako najwyższa władza w Kościele, rozwiązująca wszystkie sprawy Kościoła⁶. W tym zakresie ciekawe rozwiązanie zastosowano w Kościele Prawosławnym Ukrainy. Statut Cerkwi rozgranicza Święty Sobór Biskupów – tworzony przez metropolitę Kijowa i całej Ukrainy (zwierzchnika) oraz biskupów eparchialnych – i Święty Synod, który obok metropolity tworzy dwunastu biskupów eparchialnych, przy czym sześciu zmienianych jest co pół roku, a kadencja każdego trwa jeden rok⁷. Z kolei w Autokefalicznym Prawosławnym Kościele Albanii to właśnie Święty Synod, złożony z arcybiskupa-zwierzchnika oraz aktywnych biskupów, jest najwyższą władzą w Kościele w sprawach liturgii, przekazu wiary, dyscypliny i organizacji. Dla zarządzania

---

Църква, *Устав на Българската Православна Църква – Българска Патриаршия*, art. 15, <https://bg-patriarshia.bg/statute> [dostęp: 05.06.2022].

³ Православна Църква України, *Статут Православної Церкви України*, II.1-2, <https://www.pomisna.info/wp-content/uploads/2019/05/statut-ptsu.pdf> [dostęp: 22.06.2022]. W przypadku Kościoła Prawosławnego Ameryki najwyższą władzą ustawodawczą i administracyjną w Kościele jest Sobór Ogólnoamerykański (All-American Council), którą tworzą: metropolita i członkowie Świętego Synodu, biskupi pomocniczy, proboszcz i posługujący księża z każdej parafii i taka sama liczba świeckich z tej parafii, kapelani wojskowi, diakon z każdej parafii, po jednym delegacie z parafii bez stałego duszpasterza, członkowie i zastępcy Rady Metropolitalnej, członkowie Komisji Rewizyjnej Kościoła, jeden kapłan lub diakon i jeden świecki z każdej instytucji teologicznej, akredytowani przez biskupa przełożeni klasztorów, członkowie Komisji Przesoborowej. The Orthodox Church in America, *The Statute of the Orthodox Church in America*, art. III, <https://www.oca.org/files/PDF/official/2018-0724-oca-statute-final.pdf> [dostęp: 15.06.2022].

⁴ Tamże, art. II.

⁵ Zob. Српска Православна Црква, *Свети Архијерејски Синод*, <http://www.spc.rs/sr/sinod> [dostęp: 10.06.2022]; Българска Православна Църква, *Устав...*, art. 9-10. Synod sprawuje także władzę rozstrzygającą skargi dotyczące biskupów i podjętych decyzji. Zob. Pravoslávna cirkev v českých krajinách a na Slovensku, *Ústava Pravoslávnej cirkvi v Českých krajinách a na Slovensku*, nr 3.2-3.3, <https://orthodox.sk/pravoslavna-cirkev/ustava/> [dostęp: 15.06.2022].

⁶ Przykładem takiego rozwiązania może być Cypryjski Kościół Prawosławny. Zob. Εκκλησία της Κύπρου, *Ιεραρχία*, <https://churchofcyprus.org.cy/ierarxia> [dostęp: 15.06.2022].

⁷ Православна Църква України, *Статут...*, III.1, V.1.

majątkiem i kontroli majątku wspólnot i klasztorów Święty Synod powołał Sobór Kościelny Duchowieństwa i Świeckich, w którego skład wchodzi członkowie Synodu oraz dwunastu duchownych i świeckich⁸.

Święty Synod występuje oczywiście również w Kościołach orientalnych: Asyryjskim Kościele Wschodu⁹, Syryjskim Kościele Ortodoksyjnym¹⁰, Malankarskim Kościele Ortodoksyjnym¹¹, Koptyjskim Kościele Ortodoksyjnym¹², Etiopskim Kościele Ortodoksyjnym¹³ i Erytrejskim Kościele Ortodoksyjnym¹⁴.

Innym wyrazem synodalności jest współodpowiedzialność świeckich. Pomocą w sprawach organizacyjnych, ekonomicznych i gospodarczych może być Rada Najwyższa Kościoła¹⁵. Na poziomie diecezji biskup zarządza z pomocą rady diecezjalnej¹⁶. Udział wiernych bywa więc doceniany, choć w poszczególnych Kościołach świeccy mają różne kompetencje. Trudno jednak ograniczać rolę świeckich jedynie do sfery organizacyjnej. Jak powiedziano wyżej, cały lud strzeże prawdy, choć jedynie biskupi na soborze podejmują decyzje. Nie mogą one jednak biec

⁸ Kisha Orthodoxkse Autoqefale e Shqipërisë, *Statuti i Kishës Orthodoxkse Autoqefale të Shqipërisë*, nr 11-12.29, <https://orthodoxalbania.org/2020/en/2015/03/24/statuti-i-kishes-orthodhokse-autoqefale-te-shqiperise-d62/> [dostęp: 22.06.2022].

⁹ The Assyrian Church of the East, *Holy Synod*, <https://news.assyrianchurch.org/holy-synod/> [dostęp: 05.06.2022].

¹⁰ The Syrian Orthodox Patriarchate of Antioch, *Holy Synod of Antioch*, <https://syriacpatriarchate.org/holy-synod-antioch/> [dostęp: 10.06.2022].

¹¹ The Malankara Orthodox Syrian Church, *Holy Synod*, <https://mosc.in/holysynod> [dostęp: 10.06.2022].

¹² The Coptic Orthodox Church, *Holy Synode members*, <https://copticorthodox.church/en/holy-synod/synod-members/> [dostęp: 10.06.2022].

¹³ The World Council of Churches, *Ethiopian Orthodox Tewahedo Church*, <https://www.oikoumene.org/member-churches/ethiopian-orthodox-tewahedo-church> [dostęp: 10.06.2022].

¹⁴ The Eritrean Orthodox Tewahdo Church, ምግብ-ቤተ ክርስቲያን, <https://www.lisantewahdo.org/index.php/2019-10-17-10-56-42/2019-10-25-15-14-29/item/416-2019-11-23-10-47-21> [dostęp: 10.06.2022].

¹⁵ Przykładowo w Autokefalicznym Prawosławnym Kościele Albanii istnieje Zgromadzenie Duchowieństwa i Świeckich obradujące w celu rozwiązywania problemów w Kościele i społeczeństwie, z wyłączeniem kwestii dogmatycznych i kanonicznych (te przynależą do prerogatyw Świętego Synodu). W Zgromadzeniu tym uczestniczą „członkowie Świętego Synodu, członkowie Rady Duchowno-Świeckiej, po dwóch reprezentantów z każdego świętego klasztoru oraz dwudziestu duchownych i dwudziestu czterech świeckich, z odpowiednią reprezentacją, mężczyźni, kobiety i młodzież...” (tłum. własne). Zob. Kisha Orthodoxkse Autoqefale e Shqipërisë, *Statuti...*, nr 27-28. W Kościele Cypru wsparciem arcybiskupa Nowej Justyniany i całego Cypru jest Komitet Tronowy Świętej Archidiecezji Cypryjskiej, składający się z kilku przedstawicieli duchowieństwa i świeckich. Zob. Εκκλησία της Κύπρου, *Διοικητική Διάρθρωση και Στοιχεία Επικοινωνίας*, <https://archive.churchofcyprus.org.cy/article.php?articleID=279> [dostęp: 2022.06.22]. W Autokefalicznym Prawosławnym Kościele Albanii Rada Duchownych i Świeckich proponuje Świętemu Synodowi kandydatów do urzędu biskupa. Kisha Orthodoxkse Autoqefale e Shqipërisë, *Statuti...*, nr 17. W Kościele Prawosławnym Ziemi Czeskiej i Słowacji są natomiast dwie Rady Metropolitarne, w Pradze i Preszowie, złożone z biskupów, przedstawicieli duchowieństwa i świeckich. Pravoslávna cirkev v českých krajinách a na Slovensku, *Ústava...*, nr 13.

¹⁶ Българска Православна Църква, *Устав...*, art. 11.

w poprzek tego, czym żyje Kościół, co rozpoznaje i co odczuwa. Z drugiej strony nie jest możliwe, aby ograniczać władzę biskupa, którego nie wolno pojmować jedynie jako przedstawiciela diecezji, gdyż – jak zauważa Mikołaj Afanasjew – „biskup stoi na czele diecezji jako jej przełożony i działa w imieniu Kościoła przy nieustannie towarzyszącej mu zgodzie i recepcji całego Kościoła”¹⁷.

W sposób szczególnie ta współodpowiedzialność świeckich dostrzegalna jest w Apostolskim Kościele Ormiańskim, w którym najwyższą władzę (łącznie z wyborem zwierzchnika Kościoła, katolikosa wszystkich Ormian) ma Narodowe Zgromadzenie Kościelne, złożone z duchownych i świeckich. Na co dzień pomocą dla katolikosa w zarządzaniu Kościołem (władza wykonawcza) jest Najwyższa Rada Duchowna, złożona z duchownych i świeckich. Z kolei władzę administracyjną ma Rada Biskupów¹⁸. Podobne rozwiązanie istnieje w Rumuńskim Kościele Prawosławnym: centralnym organem dyskusyjnym w zakresie spraw administracyjnych, społecznych, kulturalnych, gospodarczych i duszpasterskich jest Narodowe Zgromadzenie Kościelne. Składa się ono z biskupów oraz trzech przedstawicieli każdej diecezji (duchownego i dwóch świeckich). Wykonalność postanowień zgromadzenia obowiązuje jednak dopiero po ich ratyfikacji przez Święty Synod¹⁹.

1.3. Inspiracje dla Kościoła katolickiego

Soborowa wrażliwość Kościołów wschodnich jest ważna dla poszerzenia rozumienia synodalności w Kościele katolickim. Z jednej strony elementy takiej struktury są już obecne w katolicyzmie: instytucja soborów powszechnych, Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, synodów plenarnych czy krajowych, prowincjalnych czy diecezjalnych. Są to ważne instrumenty dla rozeznawania i realizowania *sensus fidei*, bowiem audytorami Synodu Biskupów czy uczestnikami innych synodów są duchowni, konsekrowani i świeccy. Wydaje się jednak, że głos świeckich powinien być bardziej słyszany. Niewątpliwie wyzwaniem pozostaje realny udział świeckich w gremiach rozeznających i decydujących na poziomie Kościoła powszechnego, wszak pozycja audytora jest niewystarczająca. Oczywiście nie chodzi o przesadną demokratyzację Kościoła czy pomniejszanie roli biskupów, ale o docenienie wszystkich ochrzczonych. Niezbędne jest więc przemyślenie na nowo harmonii misji biskupów, duchownych i świeckich.

Inną przestrzenią jest poszanowanie wrażliwości wiernych w sprawach wiary. By ten głos był rzetelny i zdrowy, konieczna jest właściwa formacja wiary wszystkich, by nie opierać się na różnego rodzaju zdeformowanych poglądach,

¹⁷ M. Afanasjew, *Kościół Ducha Świętego...*, s. 87.

¹⁸ The Armenian Church, *Current Structure*, <https://www.armenianchurch.org/index.jsp?sid=1&id=7746&pid=3> [dostęp: 05.06.2022].

¹⁹ Biserica Ortodoxă Română, *Adunarea Națională Bisericească*, <https://patriarhia.ro/adunarea-naionala-bisericeasca-25.html> [dostęp: 05.06.2022].

ale na prawdzie i właściwym rozumieniu depozytu wiary. W ten sposób realizuje się powiązanie urzędu i charyzmatu oraz życie chrześcijańskie zgodne z zasadą *lex orandi, lex credendi*.

Ważnym obszarem refleksji jest również pogłębione rozumienie roli biskupa i statusu diecezji jako Kościoła lokalnego. Nikt bowiem nie powinien działać samodzielnie, ale zawsze będąc w jedności z Kościołem. Dotyczy to również duchownych. Nie można tego widzieć oczywiście jedynie w wymiarze prawnym, ale także w duchowym – przeżywanie wspólnotowego wymiaru tożsamości chrześcijańskiej.

2. SYNODALNOŚĆ W KOŚCIOŁACH STAROKATOLICKICH

Drugim nurtem chrześcijaństwa są Kościoły starokatolickie. Cechuje je synodalność, a jednocześnie oparcie na posłudze biskupów. I choć są to dziś wspólnoty różniące się niejednokrotnie pod względem teologicznym, to tym, co je łączy, jest ustrój episkopalno-synodalny, gdzie Synod jest najwyższą władzą ustawodawczą, reprezentacją cały Kościół lokalny, decydującą o zarządzeniach i statutach diecezji oraz podejmującą ostateczne decyzje w sprawach dotyczących Kościoła²⁰. Realizuje się w tym wspólnotowość, współodpowiedzialność wiernych i ich czynny udział w rozeznawaniu oraz podejmowaniu decyzji dotyczących Kościoła. Wrazem synodalności w okresach pomiędzy sesjami synodu jest jakaś forma rady synodalnej, która wraz z biskupami administruje Kościołem²¹.

2.1. Jeden kierunek, różne rozwiązania

Doświadczenie synodalne nie jest takie samo w poszczególnych jurysdykcjach, ale we wszystkich obrany jest kierunek współdziałania duchownych i świeckich w Kościele. Pierwszym przykładem może być ustrój Kościoła Polskokatolickiego w Polsce. Sam Kościół definiuje go jako synodalno-

²⁰ Katholisches Bistum der Alt-Katholiken in Deutschland, *Die Synode*, <https://www.alt-katholisch.de/unsere-kirche/das-bistum/synode/> [dostęp: 02.06.2022]. W Kościele Starokatolickim w Niemczech Synod nie ma władzy nad prerogatywami, które posiada Biskup, m.in. udzielanie święceń i udzielanie bierzmowania, błogosławienie oleju do czynności liturgicznych, konsekracja kościołów i ołtarzy, decydowanie, we współpracy z odpowiednimi organami, o dopuszczeniu do nauczania i katechezy, promowanie komunii w diecezji i pracy diakonijnej, popieranie współpracy i jedności wszystkich Kościołów chrześcijańskich, a w szczególności, umacnianie więzi z Kościołami, z którymi starokatolicy są w pełnej komunii kościelnej, towarzyszenie duchownym w posłudze, ogłaszanie uchwał synodalnych i czuwanie nad ich realizacją, regularne odwiedzanie parafii w diecezji. Zob. Katholisches Bistum der Alt-Katholiken in Deutschland, *Leitung unter Mitwirkung und Mitentscheidung*, <https://www.alt-katholisch.de/unsere-kirche/das-bistum/bischof/> [dostęp: 02.06.2022].

²¹ Zob. Altkatholische Kirche Österreichs, *Unsere Organisation*, <https://altkatholiken.at/alt-katholischer-glaube#organisation> [dostęp: 02.06.2022].

-episkopalny, czyli najwyższą władzę pełni Synod złożony z duchownych i świeckich, co nie pomniejsza znaczenia funkcji biskupów wypływającej ze święceń oraz natury ich posługi. Niemniej najwyższą władzę rządzenia i prawodawstwa stanowi Synod, a duchowni i świeccy synodałowie mają równe prawa. Z Synodem związane są bezpośrednio pozostałe organy: Rada Synodalna jako najwyższa władza wykonawcza (Biskup Zwierzchnik Kościoła jest jej przewodniczącym) oraz Komisja Rewizyjna. Rada Synodalna jest także drugą instancją dla Sądu Biskupiego²², przy czym funkcjonują różne Rady Synodalne²³.

Ustrój synodalno-episkopalny posiada również Kościół Starokatolicki Mariawitów. Wśród organów centralnych Kościoła znajdują się: Synod, Kapituła Generalna i Rada Kościoła, której przewodniczy Biskup Naczelny. Synodalność podkreślona jest również na poziomie parafii, w której władzę posiadają Zgromadzenie Parafialne, Rada Parafialna i Proboszcz²⁴. Biskupi, powołując w roku 1935 instytucję Synodu, stwierdzili, że „na zawsze usuniemy u nas rządy jednego człowieka [...], odtąd rządzić będzie Kościołem Synod złożony z Biskupów i sześciu Kapłanów [...]”²⁵.

Podobnie rzecz ujmuje Kościół Starokatolicki w Republice Czeskiej, w którym biskup stoi na czele Synodu, a sam Synod, jako ciało złożone z kapłanów i wybranych przedstawicieli parafii, ma ostateczne zdanie w sprawach administracji, kultu, organizacji, ekonomii, personelu i dyscypliny. Rada Synodalna, złożona z biskupa, trzech osób duchownych i pięciu świeckich, stanowi przede wszystkim gremium doradcze i pomagające biskupowi w zarządzaniu Kościołem pomiędzy sesjami synodalnymi²⁶. Zarządza ona sprawami majątkowymi, powołuje osoby prawne oraz obsadza stanowiska w Kościele²⁷.

Z kolei Kościół Starokatolicki Holandii posiada kilka poziomów odpowiedzialności. Synod Prowincjalny to doroczne spotkanie wszystkich duchownych, którzy pod przewodnictwem arcybiskupa Utrechtu omawiają sprawy Kościoła. Od 1919 r. władzę ma Synod Generalny, w którym uczestniczą także świeccy. Celem jest przedyskutowanie ogólnej polityki i zarządzanie finansami Kościoła. Oprócz tego

---

²² Kościół Polskokatolicki w RP, *Ustrój*, <http://www.polskokatolicki.pl/USTROJ/ustroj.htm> [dostęp: 02.06.2022].

²³ Tenże, *Hierarchia*, <http://www.polskokatolicki.pl/HIERARCHIA/hierarchia.htm> [dostęp: 02.06.2022].

²⁴ Kościół Starokatolicki Mariawitów, *O Kościele*, <https://www.mariawita.pl/htmls/kosciol.html> [dostęp: 02.06.2022].

²⁵ *List Pastorski Biskupów i całego duchowieństwa Staro-Katolickiego Kościoła Mariawitów do Ludu Mariawickiego*, „Jednodniówka Mariawicka: czasopismo religijno-społeczne” 1,1 (1935), s. 2.

²⁶ Starokatolická Církev v ČR, *Zřízení*, <https://www.starokatolici.cz/zrizeni/t812> [dostęp: 02.06.2022].

²⁷ Tenże, *Synodní rada*, <https://www.starokatolici.cz/synodni-rada/t1816> [dostęp: 02.06.2022].

ważna jest Komisja Kolegialna, którą tworzą duchowni i świeccy. Wspiera ona biskupów w zarządzaniu Kościołem²⁸.

Odmienne od tego jest doświadczenie Kościoła Chrześcijańskokatolickiego w Szwajcarii, w którym najwyższe gremium stanowi Synod Krajowy. Jest on odzwierciedleniem zrównoważonego i demokratycznego charakteru społeczności (świeccy stanowią 2/3 Synodu, a duchowni 1/3), ale biskup i członkowie Rady Synodalnej nie mają prawa głosu, poza kwestią wyboru biskupa. Do prerogatyw Synodu należą: wybór biskupa, przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i kontrolerów Synodu, a także Rady Synodalnej i jej przewodniczącego oraz komisji odwoławczej, poza tym przyjmowanie zasad życia kościelnego, zajmowanie stanowiska w sprawach wiary, zatwierdzanie ksiąg liturgicznych i materiałów katechetycznych, tworzenie urzędów i instytucji kościelnych, zatwierdzanie sprawozdań ze wszystkich urzędów oraz wydawanie zaleceń dla parafii i wiernych²⁹. Z kolei pomiędzy sesjami Synodu Kościołem zarządza Rada Synodalna (składa się ona z sześciu osób świeckich i czterech duchownych; w spotkaniach uczestniczy również biskup)³⁰.

2.2. Powiązanie wymiaru wertykalnego i horyzontalnego

Ustrój synodalno-hierarchiczny łączy w sobie wymiar wertykalny i horyzontalny w strukturze Kościoła. Wyrażają to dokumenty Unii Utrechckiej: konieczna jest współpraca biskupa, duchownych i świeckich³¹. Teologiczną podstawą jest wspólnotowy wymiar Kościoła. Wobec tego pełniący urzędy nie mogą zapominać o tym, że stoją na czele wspólnoty ochrzczonych, której powierzony został depozyt wiary apostoelskiej. Na ten depozyt składać mają zaprzysiężenie. Jak zauważa Urs Küry, składają to „zaprzysiężenie już przez akceptację ich wyboru przez wspólnotę (synod), następnie przez złożenie przed święceniami tzw. egzaminu wiary wobec zebranej wspólnoty i wreszcie przez gotowość przyjęcia święceń z rąk tylko takich piastujących urząd, którzy sami zostali zaprzysiężeni przed wspólnotą na apostoelski depozyt wiary”³². Drugą przesłanką jest fakt kapłaństwa powszechnego wiernych, które ma znaczenie nie tylko osobowo-egzystencjalne, ale także wspólnotowo-urzędowe, realizowane przez udział w kierowaniu Kościołem w radach

²⁸ Oud-Katholieke Kerk van Nederland, *Bestuur*, <https://oudkatholiek.nl/organisatie/bestuur/> [dostęp: 02.06.2022].

²⁹ Christkatholische Kirche der Schweiz, *Nationalsynode*, <https://christkatholisch.ch/post/organisation/nationalsynode/> [dostęp: 02.06.2022].

³⁰ Tenże, *Synodalrat*, <https://christkatholisch.ch/post/organisation/nationalsynode/> [dostęp: 02.06.2022].

³¹ The Union of Utrecht of the Old Catholic Churches, *Ministry and Leadership*, https://www.utrechter-union.org/page/162/ministry_and_leadership [dostęp: 02.06.2022].

³² U. Küry, *Kościół starokatolicki. Historia, nauka, działość*, tłum. W. Wysoczański, Warszawa 1996, s. 284.

i synodach, zaangażowanie w liturgię i misyjność³³, wszak „Kościół musi [...] być stałym procesem znajdowania prawdy i decyzji oraz wspólnego działania, w którym uczestniczyć winni wszyscy. Właśnie zadaniem urzędu w apostołskiej sukcesji jest umożliwienie wszystkim tego uczestnictwa”³⁴.

Uwzględniając to, warto wskazać konkretne przykłady owej jedności posługi biskupiej i prerogatyw wiernych. I tak już w pierwszych zasadach Kościoła Starokatolickiego Mariawitów znajduje się zalecenie: „Każda Parafja Maryawicka jest jednostką prawną i właścicielem całego majątku kościelnego. Ogólne zebranie wybiera proboszcza z kandydatów przedstawionych przez Arcybiskupa. W skład ogólnego zebrania wchodzi pełnoletni mężczyźni i niewiasty. [...] Kapłanom Maryawickim niewolno panować nad ludem, ale mu służyć i uczyć go Ewangelii św. własnym przykładem”³⁵. W Katolickim Kościele Narodowym w Polsce władza w kwestiach duchowych jest w rękach duchownych, ale świeccy ponoszą odpowiedzialność za materialny rozwój Kościoła: „Władza laikatu w Kościele pochodzi z wyboru. Ciężar materialnego rozwoju Kościoła spoczywa na laikacie, który również w Kościele posiada realną władzę w sprawach materialnych w takim zakresie, w jakim bierze na siebie ciężar odpowiedzialności za materialne losy Kościoła”³⁶.

2.3. Inspiracje dla Kościoła katolickiego

Dialog Kościoła katolickiego z Kościołami starokatolickimi może skutkować wzajemną inspiracją dla własnego funkcjonowania. Niewątpliwie wspólne jest podkreślanie posługi biskupów osadzonej w święceniach episkopatu oraz poszanowanie sukcesji apostołskiej.

Przede wszystkim istotna jest harmonia między strukturą episkopalną i synodalną. Wyzwaniem pozostaje odkrycie sensowności różnego rodzaju rad i synodów. Nie jest to żadne zagrożenie dla wymiaru hierarchicznego, ale realizowanie wspólnotowości, która stanowi integralną cechę Kościoła. Potrzebna jest oczywiście zmiana myślenia – z klerykalnego na komunijny. Działania papieża Franciszka sprzyjają tej zmianie; można tu wskazać na jego nauczanie o duchowej chorobie klerykalizmu, ograniczenie tytułów honorowych przyznawanych duchownym, docenianie osób konsekrowanych i świeckich, dopuszczenie świeckich do wyższych urzędów w Stolicy Apostolskiej, z funkcją prefekta dykasterii włącznie.

Oprócz tego warto podkreślać wspólnotowy charakter różnych aktów kościelnych oraz wspólny udział osób świeckich i konsekrowanych w różnych urzędach i gremiach diecezjalnych. Warto w tym kontekście postawić pytanie o udział

³³ U. Küry, *Kościół starokatolicki...*, s. 314-317.

³⁴ *Oświadczenie Międzynarodowej Konferencji Teologów Starokatolickich – 1981*, w: U. Küry, *Kościół starokatolicki...*, s. 510.

³⁵ *Główne zasady wiary i ustroj Kościoła Maryawickiego*, Płock 1927, s. 4-5.

³⁶ *Katolicki Kościół Narodowy, Doktryna Kościoła. Katechizm*, <https://www.kkn-poland.com.pl/wp-content/uploads/2020/07/Katechizm-KKN2020.pdf> [dostęp: 02.06.2022], s. 21.

przedstawiciele Kościołów lokalnych w wyborze osób na określone urzędy, nie wykluczając prerogatywy wyboru biskupa diecezjalnego lub możliwości przedstawiania kandydatów. Nie chodzi tu o rewolucję, gdyż w niektórych diecezjach istnieje wielowiekowy przywilej prezentacji kandydatów na biskupa udzielony kapitułom, choć to oczywiście nie to samo, co udział świeckich w tym procesie.

Wreszcie cenny byłby udział świeckich w zarządzaniu Kościołem, także w wymiarze materialnym. Byłoby to świadectwo wspólnotowego przeżywania Kościoła. Doświadczenie starokatolickie, ale także niektórych katolickich diecezji, zwłaszcza obszaru języka niemieckiego, pokazuje skuteczność takiego rozwiązania.

3. SYNODALNOŚĆ WE WSPÓLNOTACH WYROŚLYCH Z REFORMACJI

Synodalność w sposób organiczny przynależy do tożsamości wspólnot wyrosłych z Reformacji, ale przybiera ona różne kształty, co wiąże się z historią poszczególnych denominacji oraz ich eklezjologią. Analizując postawiony problem, trzeba więc rozróżnić pomiędzy doświadczeniem anglikańskim, luterańskim, reformowanym, metodystycznym oraz wspólnotami tzw. wolnych Kościołów.

3.1. Doświadczenie anglikańskie

Dla Wspólnoty Anglikańskiej synodalność jest ważnym wyrazem jej tożsamości. Kościoły tej tradycji łączą ściśle element episkopalny i synodalny, w którym świeccy pełnią ważną rolę. Istotna jest więc posługa biskupów w Kościołach lokalnych, a głos biskupów wypowiedziany podczas tzw. Konferencji z Lambeth to motywacja wiernych różnych prowincji (niezależnych Kościołów); choć postanowienia nie są obligatoryjne. Sama zaś synodalność definiowana jest już w pierwszym okresie anglikanizmu. W *Konfesji Westminsterskiej* znajduje się wyjaśnienie: „Do synodów i zgromadzeń należy rozstrzyganie sporów w kwestiach wiary i sumienia. One to określają reguły i kierunki dla lepszego wypełniania publicznych obrzędów i zarządzania Kościołem [...]. Stanowią zatem, które dekryty i zarządzenia należy przyjmować z czcią i posłuszeństwem, nie tylko za ich zgodność ze Słowem, ale również za to, że od Boga pochodzą”³⁷. Synod nie ma więc władzy nieograniczonej, gdyż to właśnie wierność Słowu Bożemu stanowi nieprzekraczalną granicę³⁸.

³⁷ *Konfesja Westminsterska*, art. 31, p. 3, www.teologia.protestanci.org/artykuly/art56.php [dostęp: 27.10.2015].

³⁸ „General Councils may not be gathered together without the commandment and will of Princes. And when they be gathered together, (forasmuch as they be an assembly of men, whereof all be not governed with the Spirit and Word of God,) they may err, and sometimes have erred, even in things pertaining unto God. Wherefore things ordained by them as necessary to salvation have neither strength nor authority, unless it may be declared that they be taken out of holy Scripture”. The Church of England, *The Articles of the Church of England*, art. 21, <https://www.churchofengland.org/prayer-worship/worship/book-of-common-prayer/articles-of-religion.aspx#XIX> [dostęp: 27.10.2015].

Przez Synod realizuje się współodpowiedzialność ochrzczonych. W Kościele Anglii, kolebce anglikanizmu, chodzi o Synod Generalny. Składa się on z Izby Biskupów (tworzą ją biskupi diecezjalni i niektórzy pomocniczy, spotkania są także poza zgromadzeniami Synodu, a dotyczą kwestii posługi biskupów, misji i spraw krajowych Kościoła Anglii), Izby Duchownych (składa się z duchownych wybranych oraz mianowanych) oraz Izby Świeckich (wybieranych przez synody diecezjalne lub inne wspólnoty religijne), w sumie w liczbie 483 osób. Do prerogatyw Synodu należą: rozpatrywanie i zatwierdzanie ustawodawstwa dotyczącego całego Kościoła, określanie nowych form kultu, pochylenie się nad sprawami o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, zatwierdzanie rocznego budżetu dla pracy Kościoła na poziomie krajowym³⁹. Uwzględniając taki system, zmiany prawa kanonicznego muszą być zaakceptowane przez wszystkie te gremia, a ostatecznie przez parlament Wielkiej Brytanii.

Ważnym elementem współodpowiedzialności za wspólnotę w Kościele Anglii jest też siedem podmiotów realizujących misję Kościoła. Są to tzw. Krajowe Instytucje Kościelne: Rada Arcybiskupów (obszar przywództwa, strategii i odpowiedzialności wykonawczej), Pałac Lambeth (siedziba i dom Arcybiskupa Canterbury), Pałac Bishopthorpe (siedziba i dom Arcybiskupa Yorku), Komisarze Kościelni (zarządzają krajowym funduszem inwestycyjnym Kościoła i zapewniają środki finansowe na wspieranie jego działalności), Zarząd ds. Emerytur Kościoła Anglii (zapewnia świadczenia emerytalne dla osób, które służyły lub pracowały dla Kościoła), Krajowe Towarzystwo Krzewienia Edukacji Religijnej (zajmuje się edukacją), Centralne Służby Kościoła Anglii (kadry, finanse i zasoby, informatyka, prawo, komunikacja oraz centrum dokumentacji)⁴⁰. Tak rozbudowana struktura wyraża wspólną troskę o Kościół i jego zadania przez wspieranie i zarządzanie.

W Kościele Irlandii synodalność realizuje się podobnie – przez Synod Generalny tworzony z trzech porządków: biskupów, duchowieństwa i świeckich. Podczas sesji plenarnych Synodu obradują dwie izby: Izba Biskupów i Izba Reprezentantów składająca się z przedstawicieli duchowieństwa (216) i świeckich (432). Synod bierze odpowiedzialność za kwestie dogmatyczne, liturgiczne, organizacyjne i wszystkie kluczowe dla funkcjonowania Kościoła. Na poziomie diecezji z kolei kluczowy jest synod diecezjalny⁴¹.

W Kościele Episkopalnym w Stanach Zjednoczonych najwyższą władzę ma Konwencja Generalna złożona z Izby Deputowanych oraz Izby Biskupów (czynnych i emerytowanych hierarchów). Do prerogatyw Konwencji należą: zmiana konstytucji i kanonów, zatwierdzanie tekstów liturgicznych, modyfikacja

³⁹ Tenże, *General Synod*, <https://www.churchofengland.org/about/leadership-and-governance/about-general-synod> [dostęp: 2022.06.12].

⁴⁰ Tenże, *Leadership and Governance*, <https://www.churchofengland.org/about/leadership-and-governance> [dostęp: 12.06.2022].

⁴¹ The Church of Ireland, *The Constitution*, rozdz. I-II, <https://www.ireland.anglican.org/about/the-constitution/the-constitution-in-full> [dostęp: 27.10.2015].

modlitownika, uchwalanie komunii z innymi Kościołami, przyjmowanie budżetu, ustalanie kwalifikacji do pełnienia posługi i urzędów, wybór urzędników Konwencji Rady Wykonawczej, rad itd. Pomędzy obradami Konwencji Kościoł jest reprezentowany i zarządzany przez Radę Wykonawczą Kościoła Episkopalnego. Składa się ona z dwudziestu członków wybieranych przez Konwencję Generalną (czterech biskupów, czterech księży lub diakonów i dwunastu liderów świeckich) oraz osiemnastu członków wybieranych przez prowincje episkopalne⁴².

W Kościele Anglikańskim Ugandy władzę najwyższą sprawuje Zgromadzenie Prowincjalne złożone z Izby Świeckich, Izby Duchowieństwa i Izby Biskupów – do każdej z tych grup należą wybrani przedstawiciele każdej diecezji. Pomędzy spotkaniami władzę wykonawczą pełni Stały Komitet Zgromadzenia Prowincjalnego. Natomiast codzienne sprawy Kościoła są nadzorowane przez arcybiskupa, biskupów oraz Sekretariat Prowincjalny. Samo zaś zarządzanie w Kościele wspiera siedem dyrekcji: ds. edukacji, zdrowia, przemian w gospodarstwach domowych i społecznościach, audytu i usług atestacyjnych, finansów, planowania i inwestycji, misji i zasięgania. Osobne gremium zarządza gruntami kościelnymi⁴³.

W przypadku Kościoła Anglikańskiego w Ameryce Północnej, wspólnoty niebędącej we Wspólnocie Anglikańskiej, najwyższym gremium jest Zgromadzenie Prowincjalne składające się z przedstawicieli wszystkich diecezji czy innych środowisk w równowadze liczby osób świeckich, biskupów i pozostałego duchowieństwa. Organem zarządzającym jest Rada Prowincjalna, która wprowadza kanony i poprawki prawne uchwalone przez Zgromadzenie Prowincjalne oraz ustala program działania i budżet prowincji. Kwestiami wiary i porządku kościelnego oraz jednością zajmuje się Kolegium Biskupów. Nie można też pominąć Trybunału Prowincjalnego składającego się z siedmiu członków – świeckich i duchownych⁴⁴.

Takie rozeznawanie prawdy i funkcjonowanie Kościołów związane jest z odniesieniem do modlitwy i z poszanowaniem wolności. To generuje różnorodność, ale to, co subiektywne (bądź dotyczące danej grupy ludzi), choć jest istotne, nie stanowi rzeczywistości nieograniczonej. Kluczowa jest żywa wiara i otwarcie na działanie Boga, który daje Ducha Świętego. W tym kontekście anglikanie usiłują zachować równowagę między przeciwstawnymi rozwiązaniami oraz dystansować się od szybkiego odrzucania czy przyjmowania zmian.

---

⁴² The Episcopal Church, *Church Governance*, <https://www.episcopalchurch.org/who-we-are/church-governance/> [dostęp: 20.06.2022].

⁴³ The Church of Uganda, *Provincial Assembly*, <https://churchofuganda.org/about/provincial-assembly/> [dostęp: 20.06.2022].

⁴⁴ The Anglican Church in North America, *Constitution and Canons*, art. VI-VII.X-XI, <https://anglicanchurch.net/wp-content/uploads/2021/10/ACNA-Constitution-and-Canons-June-2019.pdf> [dostęp: 20.06.2022].

3.2. Doświadczenie luterzańskie, reformowane, metodystyczne

Synodalność we wspólnotach luterzańskich realizuje się w oparciu o wspólne zasady, choć przybiera różne kształty. Teologiczną podstawą synodalności i współodpowiedzialności jest prawda o powszechnym kapłaństwie wiernych, co oznacza, że każdy ochrzczony jest powołany do służby Bożej i wolności wiary, co jest możliwe przez dar Ducha Świętego.

Synodalne są więc, po pierwsze, Kościoły luterzańskie w Niemczech, które są kolebką Reformacji – każdy ma synod, jakąś formę rady synodalnej i inne gremia organizacyjne czy doradcze. Synodalnie zorganizowana jest również unia dwudziestu Kościołów związkowych, występujących pod nazwą Kościół Ewangelicki w Niemczech (*Evangelische Kirche in Deutschland*, EKD). Synod składa się z przedstawicieli Kościołów i dodatkowo wybranych osób. Do jego kompetencji należą sprawy przepisów prawa kościelnego, budżetu i rozpatrywania wniosków innych organów, a głos Synodu stanowi oficjalny głos Kościoła Ewangelickiego w Niemczech. Pomiędzy sesjami Synodu posługę pełni Rada EKD, złożona z prezesa Synodu oraz czternastu wybranych członków. Pomocą służy również Konferencja Kościelna EKD, do której należą czołowi teologowie i prawnicy Kościołów członkowskich. Przedstawia ona Synodowi i Radzie sugestie oraz posiada inicjatywę ustawodawczą. Oprócz tego ważna jest misja różnych Izb i Komisji złożonych ze specjalistów⁴⁵.

Także drugi Kościół związkowy w Niemczech – Zjednoczony Kościół Ewangelicko-Luterński w Niemczech (VELKD) – ma strukturę synodalną. Organami centralnymi są Synod Generalny, Biskup Przewodniczący i Konferencja Biskupów, a władzą wykonawczą jest Kierownictwo Kościoła (złożone z Biskupa Przewodniczącego, zastępcy, innego biskupa, prezesa Synodu, dziewięciu przedstawicieli Synodu i ich zastępców)⁴⁶.

W Kościele Szwecji najwyższym organem decyzyjnym jest Rada Kościelna składająca się z dwustu pięćdziesięciu jeden członków wybieranych. Gremium to podejmuje kwestie prawne, organizacyjne i liturgiczne, ale nie zajmuje się sprawami, które zarezerwowane są dla gremiów lokalnych (diecezji czy parafii)⁴⁷. Istotne jest również Spotkanie Biskupów, którzy razem z arcybiskupem podejmują

⁴⁵ *Evangelische Kirche in Deutschland, Synode der EKD*, <https://www.ekd.de/synode-der-ekd-10772.htm> [dostęp: 15.06.2022], *Rat der EKD*, <https://www.ekd.de/Rat-10774.htm> [dostęp: 15.06.2022], *Kirchenkonferenz der EKD*, <https://www.deepl.com/translator?il=pl> [dostęp: 15.06.2022], *Kammern der EKD*, <https://www.ekd.de/Kammern-10782.htm> [dostęp: 15.06.2022].

⁴⁶ *Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands, Generalsynode*, <https://www.velkd.de/velkd/generalsynode.php> [dostęp: 15.06.2022]; tenże, *Bischofskonferenz*, <https://www.velkd.de/velkd/bischofskonferenz.php> [dostęp: 15.06.2022]; tenże, *Kirchenleitung*, <https://www.velkd.de/velkd/kirchenleitung.php> [dostęp: 15.06.2022]; tenże, *Der Leitende Bischof oder die Leitende Bischöfin*, <https://www.velkd.de/velkd/leitender-bischof-der-velkd.php> [dostęp: 15.06.2022].

⁴⁷ *Svenska kyrkan, Kyrkomötet*, <https://www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet-hogsta-beslutande-organ> [dostęp: 15.06.2022].

decyzje w kwestiach teologicznych, ekumenicznych, aktualnych, społecznych, etycznych, personalnych, reprezentatywnych. Ze zgromadzeniem tym również arcybiskup winien konsultować przygotowywane odpowiedzi i deklaracje⁴⁸.

Kościół Ewangelicko-Luterański Finlandii jest wspólnotą synodalną. Ważna jest w nim również posługa biskupów. Najwyższym organem Kościoła jest Zgromadzenie Kościelne złożone z duchownych i świeckich. Dodatkowo zarządzanie centralne realizowane jest przez Radę Kościelną, Konferencję Episkopatu oraz Kościelny Departament Rynku Pracy. Z kolei na czele diecezji stoi biskup razem z tzw. Kapitułą dworską, a w zarządzaniu uczestniczy Kapituła Sądowa (działalność i administracja) oraz Rada Diecezjalna (wspieranie misji)⁴⁹. Podobnie rzecz funkcjonuje w Kościele Norwegii: najważniejszym organem jest Zgromadzenie Kościelne, a gremium przygotowawczym i wykonawczym jest Rada Kościelna złożona z dwunastu członków świeckich i czterech księży, wybranych przez Zgromadzenie (synod)⁵⁰.

Inny model reprezentuje Kościół Ewangelicko-Luterański w Ameryce (ELCA). Jest on podzielony na synody (diecezje) złożone z przedstawicieli poszczególnych kongregacji (parafii); w każdym synodzie jest Zgromadzenie, a zarząd pełni Rada Synodalna. Poszczególne synody jednoczą kongregacje, wspierają je w misji Kościoła. Wsparciem i jednością synodów zajmuje się Organizacja Ogólnokościelna. Najważniejszymi organami są natomiast: Zgromadzenie Ogólnokościelne (przedstawiciele poszczególnych synodów), Rada Kościoła (władza ustawodawcza i zarząd ogólnokościelny), wybrani urzędnicy, komisje i wydziały, Konferencja Biskupów ELCA oraz Gabinet Wykonawczy⁵¹.

W Kościele Ewangelicko-Augsburskim w Polsce najwyższą władzą i uosobieniem wszystkich praw Kościoła jest Synod Kościoła. Do jego kompetencji należą: wybór Biskupa Kościoła, troska o czystość nauki i jedność Kościoła, wybór Konsystorza i Rady Synodalnej oraz reprezentowanie Synodu. Synod składa się z biskupów, piętnastu duchownych, trzydziestu świeckich, przedstawicieli nauczycieli akademickich Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, przełożonej diakonatu oraz innych. Ważna jest również Rada Synodalna, stanowiąca prezydium Synodu i reprezentująca Synod pomiędzy sesjami. Należą do niej: prezes Synodu, dwóch radców duchownych i dwóch świeckich. Realizuje ona uchwały Synodu, uchwała szczegółowe przepisy kościelne, przygotowuje propozycje zmian w *Zasadniczym Prawie Kościelnym* i *Regulaminie Zwierzchnich Władz Kościoła* oraz zajmuje się innymi istotnymi dla Kościoła sprawami. Wreszcie naczelną władzą

⁴⁸ Tamże, *Biskopsmötet*, <https://www.svenskakyrkan.se/biskopsmotet> [dostęp: 15.06.2022].

⁴⁹ Suomen Evankelis-Luterilainen Kirkko, *Kirkon organisaatio*, <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/> [dostęp: 15.06.2022].

⁵⁰ Den Norske Kirke, *Om Kirkerådet*, <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/omkirkeradet/> [dostęp: 15.06.2022].

⁵¹ Evangelical Lutheran Church in America, *Constitutions, bylaws and continuing resolutions of the Evangelical Lutheran Church in America*, b.m.w. 2022, rozdz. 9-11.14.

administracyjną, organem wykonawczym Synodu oraz władzą wobec duchownych i świeckich członków rad parafialnych czy diecezjalnych jest Konsystorz (Biskup Kościoła jako prezes, świecki wiceprezes, trzech radców duchownych i trzech świeckich, wybieranych przez Synod). Nadzoruje on diecezje i parafie, obsadza wakujące urzędy, zarządza majątkiem, opiniuje materiały przedstawiane Radzie Synodalnej oraz przyjmuje kandydatów do posługi duchownego⁵².

W Kościele Ewangelicko-Luterańskim Tanzanii najważniejszym organem jest Zgromadzenie Ogólne. Pomędzy obradami Zgromadzenia Kościołem zarządza Rada Wykonawcza złożona z biskupów diecezjalnych, sekretarzy generalnych diecezji, dyrektorów instytucji kościelnych. Pomocą jest również Biuro Sekretarza Generalnego, w którym działają następujące departamenty: Audytu, Misji i Ewangelizacji, Finansów i Administracji, Planowania i Rozwoju, Opieki Społecznej i Pracy z Kobietami⁵³.

Zupełnie inne rozwiązanie przyjął Duński Kościół Narodowy, który nie posiada organizacji centralnej i jest na każdym poziomie demokratyczny. Nie ma więc synodu ogólnokościelnego. Głową Kościoła jest królowa, a o sprawach duchowych i administracyjnych diecezji decydują biskupi diecezjalni. Odpowiedzialność wiernych realizuje się przez udział w radach. Wśród nich najważniejszą jest rada parafialna, której członkowie razem ze swoim pastorem (proboszczem) decydują o sprawach lokalnej społeczności. Rada podlega jednak biskupowi. Wyrazem wolności jest również praktyka powoływania przez wiernych innych niż własna parafia struktur lub możliwość swobodnego wyboru przynależności do konkretnej parafii⁵⁴.

Także Kościoły reformowane posiadają zazwyczaj ustrój synodalno-prezbiterialny, choć spotyka się również ustrój kongregacyjny. Przedstawiciele świeckich są więc obecni we wszystkich władzach Kościoła⁵⁵ i przeważnie to oni przewodniczą gremiom kościelnym, np. w Kościele Ewangelicko-Reformowanym w Polsce dotyczy to Synodu, Konsystorza, Kolegium Kościelnego parafii czy ogólnego zgromadzenia członków zboru⁵⁶. Poprzez te organy wierni biorą odpowiedzialność za Kościół oraz uczestniczą w rozeznawaniu w zakresie

⁵² Centrum Informacyjne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce, *Synod Kościoła*, https://bik.luteranie.pl/pl/synod_kosciola.html [dostęp: 15.06.2022]; tenże, *Rada Synodalna*, https://bik.luteranie.pl/pl/rada_synodalna.html [dostęp: 15.06.2022]; tenże, *Konsystorz*, <https://bik.luteranie.pl/pl/konsystorz.html> [dostęp: 15.06.2022].

⁵³ The Evangelical Lutheran Church in Tanzania, *The ELCT at a Glance*, <https://elct.or.tz/glance.php> [dostęp: 2022.06.20].

⁵⁴ Folkekirken, *Om folkekirken*, <https://www.folkekirken.dk/om-folkekirken> [dostęp: 2022.06.20].

⁵⁵ Zob. The Presbyterian Church (U.S.A.), *What makes us unique*, <https://www.presbyterianmission.org/what-we-believe/what-makes-us-unique/> [dostęp: 2022.06.15].

⁵⁶ Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP, *Prawo wewnętrzne Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej*, art. 5.19-26.50-54.62.67, www.reformowani.pl/index.php/czytelnia/26-prawo-wewnetrznekosciola-ewangelicko-reformowanego-w-rzeczypospolitej-polskiej [dostęp: 27.10.2015].

wiary, postępowania i działalności. Także organizacje skupiające Kościoły reformowane mają charakter synodalny. Na przykład w Światowej Wspólnocie Kościołów Reformowanych głównym organem zarządzającym, prowadzącym sprawy Wspólnoty, reprezentującym ją na zewnątrz, odpowiedzialnym za organizację działalności jest Rada Generalna. Tworzą ją delegaci Kościołów członkowskich oraz urzędnicy Wspólnoty. Sprawy Wspólnoty prowadzi natomiast dwunastoosobowy Komitet Wykonawczy oraz powołani urzędnicy, zwłaszcza Prezydent i Sekretarz Generalny⁵⁷.

Synodalność charakteryzuje również Kościoły tradycji metodystycznej. Przeważnie wyraża się to w ustroju synodalnym (konferencyjnym). Na przykład w Kościele Ewangelicko-Methodystycznym w Polsce istotną rolę odgrywa Konferencja Doroczna, złożona z duchownych, delegatów świeckich i osób kierujących stałym Komitetem Kościelnym. Ważną zasadą jest równa ilość duchownych i świeckich, choć kwestiami ordynacji oraz dyscypliny duchownych zajmuje się wyłącznie Zgromadzenie Duchownych. Konferencja podejmuje istotne dla Kościoła kwestie w zakresie wiary, prawa, organizacji życia i misji. Konferencja wybiera superintendenta naczelnego. Organem Kościoła jako osoby prawnej jest Rada Kościoła złożona z superintendentów (naczelnego i okręgowych) oraz osób wybranych przez Radę Superintendentów i zatwierdzonych przez Konferencję Doroczną⁵⁸. Wyraża to, oprócz synodalności, strukturę charyzmatyczną Kościoła, co przejawia się we współzależności wszystkich członków społeczności, wyrastającej z osobistej relacji z Jezusem.

Inne rozwiązanie obowiązuje w Zjednoczonym Kościele Metodystycznym, który nie ma centralnej siedziby ani jednego przywódcy wykonawczego. Odpowiedzialność podzielona jest między Konferencję Generalną (najwyższą władzę, ustalającą oficjalną politykę Kościoła), Radę Biskupów (duchowe przywództwo) i Radę Sądowniczą (sprawdzającą pracę poszczególnych gremiów)⁵⁹. Styl synodalny cechuje również współpracę Kościołów metodystycznych zrzeszonych w Światowej Radzie Metodystycznej. Jej sprawy prowadzi Komitet Sterujący oraz inne komitety⁶⁰.

3.3. Wspólnoty ewangelikalne

Zaangażowanie wiernych w życie i organizację Kościoła jest typowe również dla różnego rodzaju wspólnot ewangelikalnych. Nie ma jakiegoś jednego

⁵⁷ The World Communion of Reformed Churches, *Constitution and By-Laws*, Hannover 2017, art. VII. IX-XII, <http://wcr.ch/wp-content/uploads/2015/04/ConstitutionAndByLaws-2017-EN.pdf> [dostęp: 20.06.2022].

⁵⁸ Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP, *Prawo Wewnętrzne Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP*, Warszawa 2017, art. 25-29.36.38.42-45, <http://metodysci.pl/wp-content/uploads/2016/12/PDF.pdf> [dostęp: 20.06.2022].

⁵⁹ The United Methodist Church, *Our Structure*, <https://www.umc.org/en/who-we-are/structure> [dostęp: 15.06.2022].

⁶⁰ The World Methodist Council, *Steering Committee*, <https://worldmethodistcouncil.org/steering-committee/> [dostęp: 15.06.2022].

wspólnego modelu, ale we wszystkich denominacjach ma miejsce czynne zaangażowanie świeckich.

Jedną z najstarszych wspólnot tego nurtu są baptyści. Zasadniczo są oni zorganizowani według modelu kongregacjonistycznego, czyli kluczowy jest dla nich lokalny zbor, który ma autonomię i współdziała z innymi w obrębie danej struktury eklezjalnej. Baptyści widzą w tym model Kościoła pierwotnego. Nie wyklucza to współpracy z innymi zborami, tworzenia unii czy konwencji. Na poziomie zborowym kluczowa jest Konferencja Zboru (zgromadzenie członków) oraz Rada Zboru; na poziomie okręgowym – Konferencja Okręgu i Rada Okręgu. Na poziomie centralnym synodalność realizowana jest przez Krajową Konferencję Kościoła, Radę Kościoła, Prezydium Rady Kościoła i Komisję Rewizyjną Kościoła⁶¹.

Również dla tradycji pentekostalnej kluczowa jest instytucja zboru jako Kościoła lokalnego. Stanowi on społeczność ludu Bożego, zgromadzenia wierzących w Chrystusa i odkupionych przez Niego. Z tego wynika odpowiedzialność wszystkich za duchowy poziom wspólnoty i podejmowanie służby. Wobec tego obok funkcji pastora ważna jest instytucja Rady Starszych w zborze. Zbory są jednak połączone z innymi, tworząc konkretne denominacje. Analogicznie, również na poziomie centralnym realizowana jest współodpowiedzialność ordynowanych i nieordynowanych. Przykładem może być Synod Kościoła. W Kościele Zielonoświątkowym w Polsce Synod, najwyższy organ prawny, złożony jest z prezbiterów, pastorów, pełniących obowiązki pastora, pastorów pomocniczych, delegatów zborów liczących powyżej stu członków, odpowiedzialnych za agendy ogólnokościelne i członków komisji. Prerogatywą tego gremium jest określanie doktryny, ustanawianie prawa kościelnego, ochrona czystości nauczania wiary, wypowiedzi w kluczowych kwestiach, powołanie biskupa (prezbitera naczelnego) oraz Prezydium Naczelnej Rady Kościoła. Współodpowiedzialność realizowana jest również na poziomie okręgów, w których zwoływane jest Zgromadzenie Okręgu (pastorzy oraz przedstawiciele zborów) czy Rada Okręgu⁶².

Dla Kościoła Bożego w Chrystusie w Polsce najwyższym organem jest Konferencja Pastorów, w której oprócz pastorów uczestniczą delegaci zborów. Kwestiami doktrynalnymi i organizacyjnymi zajmuje się Rada Kościoła złożona z przedstawicieli pastorów oraz kluczowych instytucji kościelnych. Natomiast na poziomie lokalnym zbor jest samorządny, działa według własnych potrzeb. Pomocą dla pastora są powołani przez niego starsi oraz Rada Zboru (złożona ze starszych i diakonów wyznaczonych przez pastora) jako organ doradczy⁶³.

⁶¹ Kościół Chrześcijan Baptystów w RP, *Zasadnicze Prawo Wewnętrzne KChB w RP*, art. 9.14-21.26-46, <https://baptysci.pl/images/home/Zasadnicze-Prawo-Wewnetrzne-KChB.pdf> [dostęp: 15.06.2022].

⁶² Kościół Zielonoświątkowy, *Prawo wewnętrzne Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej*, art. 7 p. 1-3, art. 15-18, https://kz.pl/wp-content/uploads/2020/11/Prawo-Wewn%C4%99trzne-KZ_2020.pdf [dostęp: 10.06.2022].

⁶³ Kościół Boży w Chrystusie, *Statut Kościoła Bożego w Chrystusie*, § 7.10-12.18.29.31, <http://kbwch.pl/wp-content/uploads/2019/07/STATUT-KBWCH.pdf> [dostęp: 10.06.2022].

W Kościele Chrystusowym w RP naczelnym organem kościelnym jest Konferencja Krajowa (przede wszystkim dla spraw organizacyjnych), którą tworzą członkowie Rady Krajowej, członkowie Kolegium Pastorów, osoby pełniące funkcje kierownicze organów wykonawczych kościelnych jednostek organizacyjnych (pastorzy przełożeni), dyrektorzy agend, rektor seminarium, członkowie Komisji Kontrolnej oraz Komisji Ochrony Danych Osobowych. W Konferencji sprawozdawczo-wyborczej uczestniczą również delegaci zborów. Służbę przewodzenia Kościołowi podejmują natomiast: Rada Krajowa, Komisja Kontrolna i Komisja Ochrony Danych Osobowych, Kolegium Pastorów. Na poziomie zboru odpowiedzialność podzielona jest pomiędzy Zebraniem Członków Zboru, Radą Starszych, Pastorem Przełożonym i Komisją Rewizyjną⁶⁴. Analogiczne rozwiązania są w Kościele Ewangelicznych Chrześcijan w Polsce – do organów współodpowiedzialności należą w nim: Synod (m.in. z delegatami zborów), Rada Kościoła, Kolegium Pastorów i Kościelna Komisja Kontrolująca, a na poziomie zborowym – Ogólne Zebranie Członków Zboru, Rada Zboru, Komisja Kontrolująca Zboru⁶⁵.

Analizując doświadczenie wspólnot o międzynarodowym zasięgu, można wskazać różne rozwiązania organizacyjne. Tak więc Południowa Konwencja Baptystyczna szanuje niezależność zborów i docenia znaczenie zawartej unii (Konwencji). Każdego roku odbywa się spotkanie Konwentu, w którym biorą udział m.in. przedstawiciele poszczególnych kościołów (zborów). Żaden organ nie sprawuje jednak władzy nad zborami. Pomocą centralną jest Komitet Wykonawczy Konwencji, Zarząd Główny Konwentu (złożony z dwunastu wybranych przedstawicieli kościołów, podzielony na grupy, które wybierane są co roku), odpowiedzialni za instytucje działające w ramach Konwencji⁶⁶.

W Międzynarodowym Kościele Zielonoświątkowym Świętości występuje ustrój episkopalno-synodalny. Najbardziej autorytatywnym organem jest Konferencja Generalna, a pomiędzy jej spotkaniami Rada Biskupów⁶⁷. W Zborach Bożych naczelnym organem jest złożone z delegatów kościołów (zborów) i organizacji Zgromadzenie Ogólne, a codziennym zarządzaniem zajmuje się Rada Wykonawcza (złożona z przedstawicieli regionalnych wybieranych przez Zgromadzenie Ogólne). Na czele obu gremiów stoi Przewodniczący⁶⁸.

⁶⁴ Kościół Chrystusowy w Rzeczypospolitej Polskiej, *Statut Kościoła Chrystusowego w Rzeczypospolitej Polskiej*, § 11-20, 24-36, 42-43, 59-87, http://chrystusowi.pl/images/204_STATUT%20KCh.pdf [dostęp: 10.06.2022].

⁶⁵ Kościół Ewangelicznych Chrześcijan, *Statut Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan w Rzeczypospolitej Polskiej*, § 12-31, 43-57, http://www.kech.pl/wp-content/uploads/2018/03/Statut_KECh.pdf [dostęp: 10.06.2022].

⁶⁶ Południowa Konwencja Baptystyczna, *Constitution*, art. III-V, <https://www.sbc.net/about/what-we-do/legal-documentation/constitution/> [dostęp: 15.06.2022].

⁶⁷ The International Pentecostal Holiness Church, *Manual 2017-2021*, <https://iphc.org/wp-content/uploads/2018/06/IPHC-Manual-2017-2021-English.pdf> [dostęp: 15.06.2022].

⁶⁸ The World Assemblies of God Fellowship, *Bylaws, membership & Position Papers*, <https://worldagfellowship.org/Fellowship/Bylaws-Membership-Position-Papers> [dostęp: 29.06.2022].

Z kolei Kościół Boży w Chrystusie (z centralą w Stanach Zjednoczonych) realizuje synodalność przez Zarząd Główny – z Biskupem Przewodniczącym na czele. Zarząd odpowiedzialny jest za realizację celów Kościoła i tworzy go dwunastu biskupów wybranych z Rady Biskupów przez Zgromadzenie Ogólne. Pomocą jest Krajowa Rada Kuratorów, Krajowy Korpus Adiutantów (np. przygotowanie konsekracji biskupów, pomoc w prowadzeniu krajowych uroczystości, zadania wskazane przez Biskupa Przewodniczącego). Ważna jest również Rada Sądownicza jako ostateczny autorytet w kwestiach konstytucyjnych Kościoła. Dla duszpasterstwa istotna jest również Rada Pastorów i Liderów⁶⁹.

3.4. Inspiracje dla Kościoła katolickiego

Doświadczenie wspólnot poreformacyjnych może inspirować Kościół katolicki, zwłaszcza że synodalność przynależy do eklezjalnej tożsamości Kościołów anglikańskich, ewangelickich, reformowanych, metodystycznych i ewangelikalnych.

Pierwszym wymiarem, który należy szczególnie podkreślić, jest współodpowiedzialność wszystkich członków Kościoła za wypełnianie jego misji, przekaz doktryny, rozeznawanie i udział w organizacji życia kościelnego. Protestantkie świadectwo realizowania Kościoła jako wspólnoty, nie tylko w wymiarze duchowym, ale także strukturalnym czy prawnym, może pomóc w pogłębieniu katolickiej teologii kapłaństwa chrzcielnego wiernych oraz funkcjonowania *sensus fidei*. Wydaje się słusznym przemyślenie samej idei synodu. Konsultacja synodalna zaproponowana przez Franciszka jest z pewnością odważnym krokiem w stronę zaangażowania jak największej liczby katolików w rozeznawanie, jednak brakuje synodu w sensie ścisłym na poziomie centralnym, w którym równy głos mieliby biskupi i pozostali uczestnicy spotkania. Konieczne jest bowiem przełamanie klerikalizacji oraz zgoda na współdecydowanie przedstawicieli wszystkich stanów w Kościele, choć nie może być mowy o deprecjonowaniu roli biskupów.

Drugim obszarem, który może stanowić szczególną inspirację dla Kościoła katolickiego, jest poszanowanie różnorodności w przeżywaniu jedności. Doświadczenie Wspólnoty Anglikańskiej pokazuje, w jaki sposób może funkcjonować jedność mimo różnic. Kościół katolicki też nie jest monolitem, ale współlistnieje w nim wiele dróg duchowości, wiele odmiennych duchowych wrażliwości oraz modeli duszpasterstwa. Odmienności nie muszą jednak niszczyć jedności. Warunkiem jest tylko wzajemna otwartość wiernych na siebie.

Trzecim wyzwaniem dla Kościoła katolickiego pozostaje niewątpliwie udział świeckich w zarządzaniu Kościołem. Wydaje się, że w obecnym czasie brakuje w Kościele katolickim możliwości czynnego wprowadzenia świeckich w różne gremia decyzyjne, choć istnieją już pozytywne przykłady, jak np. dopuszczenie

⁶⁹ The Church of God in Christ, *Administration*, <https://www.cogic.org/administration-2/> [dostęp: 15.06.2022].

duchownych i świeckich do przewodzenia watykańskim dykasteriom. Według prawa kanonicznego świeccy mogą uczestniczyć w radach duszpasterskich czy radach ekonomicznych, ale są to funkcje konsultatywne. Cenne byłoby więc prze-myślenie skutecznego udziału świeckich we władzy rządzenia w Kościele, np. przewodzenia urzędowi kurialnym, zarządzania sprawami ekonomicznymi na poziomie diecezjalnych czy parafialnym.

4. WNIOSKI

Można sformułować następujące wnioski:

- a. Synodalność jest powszechnym modelem w Kościołach i wspólnotach chrześcijańskich. Wyraża wspólnotowy wymiar wiary i współodpowiedzialność wszystkich ochrzczonych za życie i misję Kościoła.
- b. Przed Kościołem katolickim stoi powszechne odkrycie wartości synodalności. Nie tyle chodzi więc o tworzenie kolejnych prawnych mechanizmów, choć i te są niezbędne, ale o zmianę mentalności duchownych, konsekrowanych i świeckich, czyli przyjęcie rozumem i sercem wspólnotowości wynikającej z chrztu, a co za tym idzie otwarcie na zmianę w rozeznawaniu i zarządzaniu w Kościele.
- c. Świadeństwo niekatolickich wspólnot może stanowić cenną inspirację dla Kościoła katolickiego i być wyrazem oczekiwanej wymiany duchowych darów. Katolicy z kolei mogą innym chrześcijanom ukazywać wartość posługi duchownej, trwania w żywej Tradycji i otwartości na jedność w różnorodności.

BIBLIOGRAFIA

- Afanasjew M., *Kościół Ducha Świętego*, tłum. H. Paprocki, Białystok 2002.
- Altkatholische Kirche Österreichs, *Unsere Organisation*, <https://altkatholiken.at/alt-katholischer-glaube#organisation> [dostęp: 02.06.2022].
- Biserica Ortodoxă Română, *Adunarea Națională Bisericească*, <https://patriarhia.ro/adunarea-naionala-bisericeasca-25.html> [dostęp: 05.06.2022].
- Българска Православна Църква, *Устав на Българската Православна Църква – Българска Патриаршия*, <https://bg-patriarshia.bg/statute> [dostęp: 05.06.2022].
- Centrum Informacyjne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce, *Synod Kościoła*, https://bik.luteranie.pl/pl/synod_kosciola.html [dostęp: 15.06.2022].
- Centrum Informacyjne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce, *Rada Synodalna*, https://bik.luteranie.pl/pl/rada_synodalna.html [dostęp: 15.06.2022].
- Centrum Informacyjne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce, *Konsystorz*, <https://bik.luteranie.pl/pl/konsystorz.html> [dostęp: 15.06.2022].

- Christkatholische Kirche der Schweiz, *Nationalsynode*, <https://christkatholisch.ch/post/organisation/nationalsynode/> [dostęp: 02.06.2022].
- Christkatholische Kirche der Schweiz, *Synodalrat*, <https://christkatholisch.ch/post/organisation/nationalsynode/> [dostęp: 02.06.2022].
- Den Norske Kirke, *Om Kirkerådet*, <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/omkirkeradet/> [dostęp: 15.06.2022].
- Εκκλησία της Κύπρου, *Διοικητική Διάρθρωση και Στοιχεία Επικοινωνίας*, <https://archive.churchofcyprus.org.cy/article.php?articleID=279> [dostęp: 22.06.2022].
- Εκκλησία της Κύπρου, *Ιεραρχία*, <https://churchofcyprus.org.cy/ierarxia> [dostęp: 15.06.2022].
- Evangelische Kirche in Deutschland, *Kammern der EKD*, <https://www.ekd.de/Kammern-10782.htm> [dostęp: 15.06.2022].
- Evangelische Kirche in Deutschland, *Kirchenkonferenz der EKD*, <https://www.deepl.com/translator?il=pl> [dostęp: 15.06.2022].
- Evangelische Kirche in Deutschland, *Rat der EKD*, <https://www.ekd.de/Rat-10774.htm> [dostęp: 15.06.2022].
- Evangelische Kirche in Deutschland, *Synode der EKD*, <https://www.ekd.de/synode-der-ekd-10772.htm> [dostęp: 15.06.2022].
- Folkekirken, *Om folkekirken*, <https://www.folkekirken.dk/om-folkekirken> [dostęp: 20.06.2022].
- Główne zasady wiary i ustrój Kościoła Maryawickiego*, Płock 1927.
- Katholisches Bistum der Alt-Katholiken in Deutschland, *Die Synode*, <https://www.alt-katholisch.de/unsere-kirche/das-bistum/synode/> [dostęp: 02.06.2022].
- Katholisches Bistum der Alt-Katholiken in Deutschland, *Leitung unter Mitwirkung und Mitentscheidung*, <https://www.alt-katholisch.de/unsere-kirche/das-bistum/bischof/> [dostęp: 02.06.2022].
- Katolicki Kościół Narodowy w Polsce, *Doktryna Kościoła. Katechizm*, <https://www.kkn-poland.com.pl/wp-content/uploads/2020/07/Katechizm-KKN2020.pdf>.
- Kisha Orthodoxkse Autoqefale e Shqipërisë, *Statuti i Kishës Orthodoxkse Autoqefale të Shqipërisë*, <https://orthodoxalbania.org/2020/en/2015/03/24/statuti-i-kishes-orthodoxkse-autoqefale-te-shqiperise-d62/> [dostęp: 22.06.2022].
- Konfesja Westminsterse*, www.teologia.protestanci.org/artykuly/art56.php [dostęp: 27.10.2015].
- Kościół Boży w Chrystusie, *Statut Kościoła Bożego w Chrystusie*, <http://kbwch.pl/wp-content/uploads/2019/07/STATUT-KBWCH.pdf> [dostęp: 10.06.2022].
- Kościół Chrystusowy w Rzeczypospolitej Polskiej, *Statut Kościoła Chrystusowego w Rzeczypospolitej Polskiej*, http://chrystusowi.pl/images/204_STATUT%20KCh.pdf [dostęp: 10.06.2022].
- Kościół Chrześcijan Baptystów w RP, *Zasadnicze Prawo Wewnętrzne KChB w RP*, <https://baptystyci.pl/images/home/Zasadnicze-Prawo-Wewnetrzne-KChB.pdf> [dostęp: 2022.06.15].
- Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP, *Prawo wewnętrzne Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej*, www.reformowani.pl/index.php/

- czytelnia/26-prawo-wewnetrznekosciola-ewangelicko-reformowanego-rzeczypospolitej-polskiej [dostęp: 27.10.2015].
- Kościół Ewangelicznych Chrześcijan, *Statut Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan w Rzeczypospolitej Polskiej*, http://www.kech.pl/wp-content/uploads/2018/03/Statut_KECh.pdf [dostęp: 10.06.2022].
- Kościół Ewangeliko-Methodystyczny, *Prawo Wewnętrzne Kościoła Ewangeliko-Methodystycznego w RP*, Warszawa 2017, <http://metodysci.pl/wp-content/uploads/2016/12/PDF.pdf> [dostęp: 20.06.2022].
- Kościół Polskokatolicki w RP, *Hierarchia*, <http://www.polskokatolicki.pl/HIERARCHIA/hierarchia.htm> [dostęp: 02.06.2022].
- Kościół Polskokatolicki w RP, *Ustrój*, <http://www.polskokatolicki.pl/USTROJ/ustroj.htm> [dostęp: 02.06.2022].
- Kościół Starokatolicki Mariawitów, *O Kościele*, <https://www.mariawita.pl/htmls/kosciol.html> [dostęp: 02.06.2022].
- Kościół Wolnych Chrześcijan w Rzeczypospolitej Polskiej, *Statut Kościoła Wolnych Chrześcijan w Rzeczypospolitej Polskiej*, <https://kwch.org/statut-kosciola-wolnych-chrześcijan/> [dostęp: 10.06.2022].
- Kościół Zielonoświątkowy, *Prawo wewnętrzne Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej*, https://kz.pl/wp-content/uploads/2020/11/Prawo-Wewn%C4%99trzne-KZ_2020.pdf [dostęp: 10.06.2022].
- Küry U., *Kościół starokatolicki. Historia, nauka, dążenia*, tłum. W. Wysoczański, Warszawa 1996.
- List Pasterski Biskupów i całego duchowieństwa Staro-Katolickiego Kościoła Mariawitów do Ludu Mariawickiego, „Jednodniówka Mariawicka: czasopismo religijno-społeczne” 1,1 (1935), s. 2.
- Oud-Katholieke Kerk van Nederland, *Bestuur*, <https://oudkatholiek.nl/organisatie/bestuur/> [dostęp: 02.06.2022].
- Православна Церква України, *Статут Православної Церкви України*, <https://www.pomisna.info/wp-content/uploads/2019/05/statut-ptsu.pdf> [dostęp: 22.06.2022].
- Pravoslávna cirkev v českých krajinách a na Slovensku, *Ústava Pravoslávnej cirkvi v Českých krajinách a na Slovensku*, <https://orthodox.sk/pravoslavna-cirkev/ustava/> [dostęp: 15.06.2022].
- Српска Православна Црква, *Свети Архијерејски Синод*, <http://www.spc.rs/sr/sinod> [dostęp: 10.06.2022].
- Starokatolická Církev v ČR, *Synodní rada*, <https://www.starokatolici.cz/synodni-rada/t1816> [dostęp: 02.06.2022].
- Starokatolická Církev v ČR, *Zřízení*, <https://www.starokatolici.cz/zrizeni/t812> [dostęp: 02.06.2022].
- Suomen Evankelis-Luterilainen Kirkko, *Kirkon organisaatio*, <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio/> [dostęp: 15.06.2022].
- Svenska kyrkan, *Biskopsmötet*, <https://www.svenskakyrkan.se/biskopsmotet> [dostęp: 15.06.2022].

- Svenska kyrkan, *Kyrkomötet*, <https://www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet-hogsta-beslutande-organ> [dostęp: 15.06.2022].
- The Anglican Church in North America, *Constitution and Canons*, <https://anglicanchurch.net/wp-content/uploads/2021/10/ACNA-Constitution-and-Canons-June-2019.pdf> [dostęp: 20.06.2022].
- The Armenian Church, *Current Structure*, <https://www.armenianchurch.org/index.jsp?sid=1&id=7746&pid=3> [dostęp: 05.06.2022].
- The Assyrian Church of the East, *Holy Synod*, <https://news.assyrianchurch.org/holy-synod/> [dostęp: 05.06.2022].
- The Church of England, *General Synod*, <https://www.churchofengland.org/about/leadership-and-governance/about-general-synod> [dostęp: 12.06.2022].
- The Church of England, *The Articles of the Church of England*, www.churchofengland.org/prayer-worship/worship/book-of-common-prayer/articles-of-religion.aspx#XIX [dostęp: 27.10.2015].
- The Church of England, *Leadership and Governance*, <https://www.churchofengland.org/about/leadership-and-governance> [dostęp: 12.06.2022].
- The Church of God in Christ, *Administration*, <https://www.cogic.org/administration-2/> [dostęp: 15.06.2022].
- The Church of Ireland, *The Constitution*, <https://www.ireland.anglican.org/about/the-constitution/the-constitution-in-full> [dostęp: 27.10.2015].
- The Church of Uganda, *Provincial Assembly*, <https://churchofuganda.org/about/provincial-assembly/> [dostęp: 20.06.2022].
- The Coptic Orthodox Church, *Holy Synode members*, <https://copticorthodox.church/en/holysynod/synod-members/> [dostęp: 10.06.2022].
- The Episcopal Church, *Church Governance*, <https://www.episcopalchurch.org/who-we-are/church-governance/> [dostęp: 20.06.2022].
- The Episcopal Church, *Church Governance*, <https://www.episcopalchurch.org/who-we-are/church-governance/> [dostęp: 20.06.2022].
- The Eritrean Orthodox Tewahdo Church, ምኅደራ ቤተ ክርስቲያን, <https://www.lisantewahdo.org/index.php/2019-10-17-10-56-42/2019-10-25-15-14-29/item/416-2019-11-23-10-47-21> [dostęp: 10.06.2022].
- The Evangelical Lutheran Church in America, *Constitutions, bylaws and continuing resolutions of the Evangelical Lutheran Church in America*, b.m.w. 2022.
- The Evangelical Lutheran Church in Tanzania, *The ELCT at a Glance*, <https://elct.or.tz/glance.php> [dostęp: 20.06.2022].
- The International Pentecostal Holiness Church, *Manual 2017-2021*, <https://iphc.org/wp-content/uploads/2018/06/IPHC-Manual-2017-2021-English.pdf> [dostęp: 15.06.2022].
- The Malankara Orthodox Syrian Church, *Holy Synod*, <https://mosc.in/holysynod> [dostęp: 10.06.2022].
- The Orthodox Church in America, *The Statute of the Orthodox Church in America*, <https://www.oca.org/files/PDF/official/2018-0724-oca-statute-final.pdf> [dostęp: 15.06.2022].

- The Presbyterian Church (U.S.A.), *What makes us unique*, <https://www.presbyterianmission.org/what-we-believe/what-makes-us-unique/> [dostęp: 15.06.2022].
- The Southern Baptist Convention, *Constitution*, <https://www.sbc.net/about/what-we-do/legal-documentation/constitution/> [dostęp: 15.06.2022].
- The Syrian Orthodox Patriarchate of Antioch, *Holy Synod of Antioch*, <https://syriacpatriarchate.org/holy-synod-antioch/> [dostęp: 10.06.2022].
- The Union of Utrecht of the Old Catholic Churches, *Ministry and Leadership*, https://www.utrechter-union.org/page/162/ministry_and_leadership [dostęp: 02.06.2022].
- The United Methodist Church, *Our Structure*, <https://www.umc.org/en/who-we-are/structure> [dostęp: 15.06.2022].
- The World Assemblies of God Fellowship, *Bylaws, membership & Position Papers*, <https://worldagfellowship.org/Fellowship/Bylaws-Membership-Position-Papers> [dostęp: 29.06.2022].
- The World Communion of Reformed Churches, *Constitution and By-Laws*, Hannover 2017, <http://wrc.ch/wp-content/uploads/2015/04/ConstitutionAndByLaws-2017-EN.pdf> [dostęp: 20.06.2022].
- The World Council of Churches, *Ethiopian Orthodox Tewahedo Church*, <https://www.oikoumene.org/member-churches/ethiopian-orthodox-tewahedo-church> [dostęp: 10.06.2022].
- The World Methodist Council, *Steering Committee*, <https://worldmethodistcouncil.org/steering-committee/> [dostęp: 15.06.2022].
- Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands, *Kirchenleitung*, <https://www.velkd.de/velkd/kirchenleitung.php> [dostęp: 15.06.2022].
- Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands, *Bischofskonferenz*, <https://www.velkd.de/velkd/bischofskonferenz.php> [dostęp: 15.06.2022].
- Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands, *Der Leitende Bischof oder die Leitende Bischöfin*, <https://www.velkd.de/velkd/leitender-bischof-der-velkd.php> [dostęp: 15.06.2022].
- Vereinigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands, *Generalsynode*, <https://www.velkd.de/velkd/generalsynode.php> [dostęp: 15.06.2022].
- Wysoczański W., *Polski nurt starokatolicyzmu*, http://www.polskokatolicki.pl/CZYTELNIA/Wysoczanski_Wiktor/POLSKI_NURT_STAROKATOLICYZMU/Wspolnota_kosciolow_starokatolickich.htm [dostęp: 02.06.2022].